

*I was born a Black woman
And now
I am become a Palestinian
against the relentless laughter of evil
there is less and less living room
and where are my loved ones?
It is time to make our way home*

—June Jordan, “Moving towards Home”

Va ser l'any 1982 quan June Jordan va escriure aquest poema després de llegir un relat sobre la invasió israeliana del Líban i les massacres perpetrades als camps de refugiats palestins de Sabra i Chatila. Reeditat, reimprès i redistribuït lliurement¹ durant els darrers mesos, els seus versos han arrelat dins nostre durant la preparació d'aquest cicle.

La poesia de Jordan no és una possibilitat, ni un menú de possibilitats. És un espasme de crues juxtaposicions, el ritme convuls de les quals modula, tanmateix, una possibilitat per atendre la realitat concreta d'un món fet miques des de la resistència dels nostres cossos i veus materials. El que fa el poema és una operació política molt complexa. Sorgeix d'un lloc de ràbia i de denúncia dels efectes fatals del sistema neoliberal que, tanmateix, es desenvolupa en una pulsio vitalista. L'efecte rebot que emergeix de negar el signe, de passar per la petjada tatxant-la², és alhora l'embranchida per no sucumbir al desassossec ni a la indiferència; per no deixar morir l'esperança. L'esperança juntament amb el seu altre, la por, poden ser estructures afectives anticipatòries.

com des d'aquí s'ampara en un desplaçament anàleg al que sacseja el poema. D'una banda, aspira a tramar maneres de fer i conviure junts i, amb això, eixamplar la possibilitat de trobada amb altres lluites no basades en termes d'equivalència. D'altra banda, és una temptativa d'abordatge a maneres de relació amb el lloc.

El cicle es proposa indagar les ressonàncies de la noció de llar [*homeplace*] en el sentit en què la va expressar bell hooks³ com a espai de resistència i solidaritat política. No es tracta d'un elogi d'un retorn nostàlgic d'una llar que, d'altra banda, no es pot donar per descomptat. Tampoc aquí es parla l'idioma de la familiaritat del benestar neoliberal, que mai permetrà que altres maneres de viure entrin per la porta. Si bé la idea de la llar és medul·lar en moltes de les lectures que han abraçat la seva concepció, el cicle que presentem l'incorpora des de la diferència –la de “la casa de la diferència”, com resol Audre Lorde. Assumim els impediments ètics de

¹ Integra un dels quadernets de *Learning Palestine*, una col·lecció de textos escrits per autorxs de múltiples períodes, contextos i cabals epistèmics. La col·lecció publica sense passar pel procés de sol·licitud de permisos d'edició o drets d'autoria. La multiplicació i circulació àgil dels seus continguts és una manera de contribuir a l'urgència d'una alfabetització històrica i política per a l'alliberació del poble palestí. *Learning Palestine* insta la pregunta: Per a què serveix el coneixement si no és per canviar el món i fer-lo un lloc just per a tothom? <https://learningpalestine.hotglue.me>

² Aquí només s'hi recullen els versos finals. Abans, el poema recorre una llarga llista de negacions a la violència amb la finalitat de denunciar-la. Arribat un punt, el poema gira cap a l'afirmació de l'esperança.

³ bell hooks va escriure de manera recurrent sobre això al llarg del seu llegat intel·lectual. *Belonging: A Culture of Place*, 2009, està íntegrament dedicat a la qüestió.

fer certs usos discursius des del privilegi de qui escriu des del confort d'una casa blanca amb la finalitat de no reproduir els modes de violència epistèmica que es pretenen impugnar.

En una altra escala que ens interpel·la, la funció d'“acollir” habitualment a la institució artística com a amfitriona d'artistes, agents, produccions i públics. Les institucions són sistemes que, organitzant, estandarditzant i naturalitzant les relacions socioculturals, modelen les bases de la convivència. Els museus responen, en gran part, a aquesta funció regularitzadora: no només sistematitzen el treball artístic, sinó que legitimen vincles, narracions, corporalitats, a més d'ordenar espais i temps. *com des d'aquí* prioritza desprendre's de falques heretades poc o gens emancipadores, així com de connotacions adherides a un cert paternalisme institucional, alhora que, a totes llums i efectes, és una convidada –o una paràsita– que es nodreix de la institució.

Com succeeix amb qualsevol sistema de pertinença, parlar d'un lloc en tant que *aquí*, però també del *proper* o del *pròxim* presenta els seus inconvenients. Tot i així, entenem que l'única possibilitat d'imaginar i exercir formes més justes de convivència passa per convocar maneres més poroses i dúctils de pertinença. Què separa *aquí* d'*allí*? Qui té el dret de convertir-se en membre d'una comunitat? Quan podem dir que realment pertanyem? Què implica dir “nosaltres”? Com construir comunitat sense lloc? Com practicar formes de solidaritat sense caure en manipulacions extractivistes, apropiacionistes o parlar en nom d'altres? Aquestes qüestions són també vectors de moviment d'aquest cicle.

Així, en la cerca de la llar, la recerca mítica de l'*axis mundi*, d'un lloc on quedar-se, d'alguna cosa a la qual aferrar-se”, tal com ho escriu Lucy Lippard⁴, *com des d'aquí* proposa una inversió de les prioritats i del marc. Davant la pulsio del “tot val” neoliberal, i lluny de plantejar un moviment “cap endavant” orientat a un sentit o un anhel amb punta de fletxa, optem per apegar-nos a disposicions predeterminades i quedar-nos al cor d'un problema. Com literalment assenyala el seu títol, el cicle planteja abans un *com* que un *què*, i, de seguida, un *des de on*. Això és, un impuls metodològic situat.

Tot i que no sap exactament què busca o cap a on es desplaça, proposa un cop de volant permanent que obliga a repensar el moviment de “les línies que ens dirigeixen”⁵. Aquí hi ha una manera d'habi(li)tar els afores de l'imperatiu d'una promesa. O, a la inversa, una promesa que habi(li)ta els desviaments d'una norma/forma. El *com* del títol, –interrogant i interjecció a la vegada– empeny una tensió productiva entre les dinàmiques de la resistència i les clausures; una articulació crítica que no només no col·lapsa el moment creatiu, sinó que el convoca a una oscil·lació contínua entre l'interior d'allò possible i l'exterior que rebutja integrar-s'hi. El cicle es desplegarà des de les certeses que no es construeixen com a voluntats autoafirmatives (“això és el que vull”), sinó des de la confiança de saber i treballar, al menys, “pel que no volem”.

Les quatre exposicions que componen el cicle amalgamen una ecologia –etimològicament, una llar– de gestos, protocols, metodologies i vincles que no necessàriament es col·loquen en la conveniència. Estan en pau amb l'ambigüitat, amb l'estranyament i la incomoditat que produeix tot avançar ranquejant. Perquè més que com a repositori de pràctiques, cada exposició es pensa com una praxi en si mateixa. I, cada cop, es pregunta com la intersecció de les diferents materialitats que *fan* una exposició pot exercir invitacions a maneres singulars de mirar i escoltar, d'habitar un lloc i un temps col·lectivament. Les quatre exposicions se situen fent front a la

⁴ Lucy Lippard, *The Lure of the Local: Senses of Place in a Multicentered Society*, 1998

⁵ Sara Ahmed, *Fenomenologia queer: Orientaciones, objetos, otros*, (2006) 2019

contingència, treballant amb ella mentre succeeix. Un *treball viu*⁶ com a matriu d'una agència política basada en la col·laboració on, cada cop, els gestos poden desplaçar-se dels seus hàbits i mantenir encesa la metxa del desig.

La idea de militància sensible o de sensibilitat militant reverbera en bona part de les converses que conformen el cicle. La insistència en què no cal ser amigues, ni pensar igual per registrar els anhels, amortir la violència, respectar el procés, sostenir en el temps, consolidar una ètica, compondre un suport, generar un codi, connectar amb el cos, arrimar l'espatlla, aprofundir la intuïció, treballar les distàncies, aprendre a marcar límits, anomenar èxits i derrotes, no fugir del conflicte i lluitar amb altres. Parlem d'habitar el guió que nua el règim estètic-polític de l'art.

Les pràctiques que aquí es reuneixen treballen amb el que hi ha o amb el que falta. És com assenyalar l'absència o la renúncia al verb en un títol. En fer-ho, la idea és orientar l'atenció als aspectes situacionals o de context –fenomenològics o polítics– per convidar a una continuació performativa, oberta i, amb una mica de sort, replicable o versionable.

El cicle que ara arrenca ho fa sobre ciments tambalejants, però des de la ferma convicció de la necessitat d'assaig –entenent l'assaig no tant com a forma, sinó com a lloc per a l'assaig– contrapesos per a una altra imaginació, almenys per un moment, almenys parcialment. *com des d'aquí* és una temptativa de desplegament d'operacions poètic-polítiques capaces d'aluminar maneres de convivència que trenquin la vida en la seva materialitat i tota la seva expressió, incloent-hi la fatalitat que ens assetja i ens travessa. Perquè davant el captiveri del presentisme, de *l'aquí* i *l'ara* naturalitzats, l'aguant a futur passa, precisament, per romandre sensibles i presents en el present. O, dit d'una altra manera, per inscriure la vida en una altra possibilitat d'*aquí* i poder així començar a imaginar un *allí* i, addicionalment, un *aleshores*⁷. Un itinerari, sempre en recomposició, que pugui dur-nos a casa o, millor encara, a alguna cosa que se li assembla.

Carolina Jiménez, comissària del cicle

⁶ Segueixo aquí l'aproximació de Toni Negri al concepte marxista de "treball viu". Antonio Negri, Marx más allá de Marx. Cuaderno de trabajo sobre los Grundrisse, 2001

⁷ Estic reproduint la transposició d'adverbis espai-temporals que proposa José Esteban Muñoz en *Utopía Queer. El entonces y allí de la futuridad antinormativa*, (2009) 2020